

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
7ο και 8ο εξάμηνο σπουδών

ΑΘΗΝΑ
Νοέμβριος 2016

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αντωνιάδου Αναστασία (Δ' Παθολογική Κλινική)

Βλαχάκος Δημήτριος (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Δαΐκος Γεώργιος (Α' Παθολογική Κλινική)

Δημητριάδης Γεώργιος (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Λαμπαδιάρη Βάια (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Μακρυλάκης Κωνσταντίνος (Α' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Μπούμπας Δημήτριος (Δ' Παθολογική Κλινική)

Παπαδόπουλος Αντώνιος (Δ' Παθολογική Κλινική)

Πέππα Μελπομένη (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Ράπτης (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Σαμάρκος Μιχαήλ (Α' Παθολογική Κλινική)

Στεργίου Γεώργιος (Γ' Παθολογική Κλινική)

Συρίγος Κωνσταντίνος (Γ' Παθολογική Κλινική)

Σφηκάκης Πέτρος (Α' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

Χατζηαγγελάκη Εριφύλη (Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική)

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ
(8ο ΕΞΑΜΗΝΟ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμοί (με βάση την εξέταση αερίων αρτηριακού αίματος στον ατμοσφαιρικό αέρα)
  2. Παθοφυσιολογία της αναπνευστικής ανεπάρκειας
  3. Τύποι αναπνευστικής ανεπάρκειας
    - i. Τύπου I και II
    - ii. Οξεία και χρόνια
    - iii. Σύνδρομο οξείας αναπνευστικής δυσχέρειας
2. Αιτιολογία
  1. Ανάλογα με τον τύπο (I vs. II)
  2. Ανάλογα με τη χρονιότητα (Οξεία vs. χρόνια)
3. Στοιχεία από το ιστορικό
  1. Χρόνος εγκατάστασης συμπτωμάτων
  2. Συνοδά συμπτώματα
  3. Υποκείμενα νοσήματα
    - i. Αναπνευστικού
    - ii. Άλλα νοσήματα
  4. Κάπνισμα, έκθεση σε τοξικούς παράγοντες
  5. Λήψη φαρμάκων
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση
  1. Γενική κατάσταση, ζωτικά σημεία
  2. Κλινική εξέταση αναπνευστικού: σημασία κλινικών ευρημάτων όπως ρυθμός αναπνοής και τύπος αναπνοής, επιστράτευση αναπνευστικών μυών, ακροαστικά ευρήματα από τους πνεύμονες, κλπ
5. Διαγνωστικός έλεγχος
  1. Εργαστηριακός έλεγχος
    - i. Γενικός εργαστηριακός έλεγχος – ποιες πληροφορίες μπορεί να δώσει
    - ii. Αέρια αίματος – σημασία της κυψελιδοτριχοειδικής διαφοράς O_2 (Aa gradient)
  2. Απεικονιστικός έλεγχος
    - i. Α/α θώρακος
    - ii. CT Θώρακος: ενδείξεις, σημασία
  3. Ειδικός διαγνωστικός έλεγχος
    - i. Λειτουργικές δοκιμασίες πνευμόνων: ενδείξεις, σημασία
    - ii. Βρογχοσκόπηση: ενδείξεις, σημασία
    - iii. Άλλος διαγνωστικός έλεγχος: υπερηχοκαρδιογράφημα, καρδιακός καθετηριασμός

ΒΗΧΑΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμός του βήχα
  2. Φυσιολογία και ρόλος του βήχα
  3. Διάκριση οξέος – χρόνιου βήχα
2. Αιτιολογία
  1. Πνευμονικά αίτια βήχα
  2. Εξωπνευμονικά αίτια βήχα (παθήσεις ΩΡΛ, παθήσεις ανωτέρου πεπτικού, κλπ)
  3. Διαφορές στην αιτιολογία ανάλογα με την ηλικία
3. Στοιχεία από το ιστορικό
  1. Οξύς vs. χρόνιος βήχας
  2. Ξηρός vs. παραγωγικός
  3. Συχνότητα
  4. Εκλυτικοί παράγοντες: θέση του σώματος
  5. Ειδικοί χαρακτήρες (π.χ. υλακώδης βήχας)
  6. Φαρμακευτική αγωγή που μπορεί να προκαλεί βήχα
  7. Συνοδά ενοχλήματα εκτός αναπνευστικού (π.χ. οπισθοστερνικό καύσος, κλπ)
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση
  1. Εξέταση του αναπνευστικού συστήματος
  2. Εξέταση των υπολοίπων συστημάτων
5. Εργαστηριακός έλεγχος
6. Απεικονιστικός έλεγχος
  1. Α/α θώρακος, γενικός εργαστηριακός έλεγχος, έλεγχος πτυέλων
  2. Αξονική τομογραφία: ενδείξεις σε ασθενή με βήχα
  3. Βρογχοσκόπηση: ενδείξεις σε ασθενή με βήχα
  4. Άλλος διαγνωστικός έλεγχος: π.χ. έλεγχος για νοσήματα ΩΡΛ ή πεπτικού

ΑΠΟΓΧΡΕΜΨΗ, ΑΙΜΟΠΤΥΣΗ, ΠΛΗΚΤΡΟΔΑΚΤΥΛΙΑ

ΑΠΟΓΧΡΕΜΨΗ

1. Χαρακτηριστικά απόγχρεμψης:
  1. Σύσταση
  2. Ποσότητα
  3. Οσμή
  4. Χροιά
2. Οξεία vs χρόνια απόγχρεμψη
3. Αιτιολογία απόγχρεμψης

ΑΙΜΟΠΤΥΣΗ

1. Αιτιολογία αιμόπτυσης
  1. Μη πνευμονικά αίτια αιμόπτυσης
  2. Συστηματικά νοσήματα με αιμόπτυση
2. Στοιχεία από το ιστορικό που βοηθούν στη
  1. Διάκριση της αιμόπτυσης από την αιματέμεση
  2. Διευκρίνιση αιτιολογίας αιμόπτυσης
3. Κλινικά σημεία που πρέπει να αναζητηθούν σε ασθενή με αιμόπτυση
4. Διαγνωστικός έλεγχος
  1. Α/α θώρακος, γενικός εργαστηριακός έλεγχος, έλεγχος πηκτικότητας, έλεγχος πτυέλων
  2. Αξονική τομογραφία: ενδείξεις σε ασθενή με αιμόπτυση
  3. Βρογχοσκόπηση: ενδείξεις σε ασθενή με αιμόπτυση

ΠΛΗΚΤΡΟΔΑΚΤΥΛΙΑ

1. Κλινική τεκμηρίωση της πληκτροδακτυλίας
2. Αιτιολογία πληκτροδακτυλίας

ΟΞΥΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΟΣ ΘΩΡΑΚΙΚΟΣ ΠΟΝΟΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Στοιχεία παθοφυσιολογίας – νευρικές οδοί θωρακικού πόνου (άλγους)
  2. Διάκριση οξέος και χρόνιου θωρακικού πόνου.
2. Κυριότερα αίτια θωρακικού πόνου
  1. Ενδοθωρακικά
  2. Εξωθωρακικά
3. Αξιολόγηση του θωρακικού πόνου:
  1. Αποκλεισμός ή επιβεβαίωση απειλητικών για τη ζωή καταστάσεων, π.χ. οξύ έμφραγμα μυοκαρδίου, πνευμονική εμβολή, πνευμοθώρακας, διαχωριστικό ανεύρυσμα αορτής, οξεία μεσοθωρακίτιδα
  2. Ιστορικό – χαρακτηριστές του θωρακικού πόνου (έναρξη, ποιότητα, εντόπιση, επέκταση, περιοδικότητα, εκλυτικοί ή ανακουφιστικοί παράγοντες, συνοδά συμπτώματα
    - i. Προδιαθεσικοί παράγοντες
  3. Κλινική εξέταση
  4. Εργαστηριακός έλεγχος:
    - i. ΗΚΓ, οξυμετρία
    - ii. Αιματολογικές εξετάσεις, π.χ. καρδιακά ένζυμα, αέρια αίματος, ηπατική βιολογία, αμυλάση
    - iii. α/α θώρακος, υπερηχογράφημα καρδιάς, CT/MRI
    - iv. Αξονική τομογραφία πνευμονικής αρτηρίας (CTPA), σπινθηρογράφημα αιματώσεως/αερώσεως πνευμόνων
  5. Τακτικός έλεγχος: δοκιμασία κοπώσεως, σπινθηρογράφημα καρδιάς, stress echo, οισοφαγογαστροσκόπηση κλπ.

ΠΛΕΥΡΙΤΙΔΑ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμοί – διάκριση πλευρίτιδας από πλευριτική συλλογή
  2. Στοιχεία παθοφυσιολογίας της πλευριτικής συλλογής
2. Κύρια αίτια πλευριτικής συλλογής / πλευρίτιδας
3. Διαγνωστική προσέγγιση:
  1. Ιστορικό
  2. Κύρια κλινικά ευρήματα στο θώρακα και στα υπόλοιπα συστήματα
  3. Απεικονιστικός έλεγχος: α/α θώρακος, υπερηχογράφημα, αξονική τομογραφία
4. Παρακέντηση θώρακος:
  1. Τεχνική, ενδείξεις και αντενδείξεις
  2. Εργαστηριακή διερεύνηση πλευριτικού υγρού:
    - i. Γενική πλευριτικού υγρού, LDH, λεύκωμα, pH, ADA, χοληστερόλη, τριγλυκερίδια, αμυλάση
    - ii. Διάκριση διδρώματος και εξιδρώματος (κριτήρια του Light)
    - iii. Κυτταρολογική εξέταση – μοριακός έλεγχος
    - iv. Συμπληρωματικός έλεγχος: βιοψία υπεζωκότα, μεσοθωρακοσκόπηση, βρογχοσκόπηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΠΕΠΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΟΞΥ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΟ ΚΟΙΛΙΑΚΟ ΑΛΓΟΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Βασική παθοφυσιολογία του κοιλιακού άλγους:
    - i. Σωματικό, σπλαγγνικό και αναφερόμενο κοιλιακό άλγος
    - ii. Μηχανισμοί κοιλιακού άλγους: φλεγμονή, απόφραξη, αγγειακό σύμβαμα, άλγος από το κοιλιακό τοίχωμα
  2. Ορισμοί
    - i. Οξύ vs. χρόνιο κοιλιακό άλγος
    - ii. Οξεία κοιλία
2. Αίτια κοιλιακού άλγους
  1. Συχνότερα αίτια οξέος και χρόνιου κοιλιακού άλγους
  2. Αιτιολογία ανάλογα με την εντόπιση του άλγους
  3. Εξωκοιλιακά νοσήματα που μπορεί να εκδηλώνονται με κοιλιακό άλγος
  4. Μεταβολικά αίτια κοιλιακού άλγους
  5. Λειτουργικό vs. οργανικό χρόνιο κοιλιακό άλγος
3. Ιστορικό
  1. Σημασία των χαρακτήρων του άλγους.
  2. Σημασία των συνοδών συμπτωμάτων στη διάγνωση
  3. “Σημεία συναγερμού» στο οργανικό χρόνιο κοιλιακό άλγος
4. Κλινική εξέταση
  1. Κλινικά ευρήματα στα συχνότερα αίτια άλγους
  2. Ευρήματα ή ομάδες ευρημάτων με διαγνωστική αξία: τριάδα Charcot, σημείο Courvoisier, σημείο Murphy, σημείο Mc Burney, κλπ
  3. Σημεία περιτοναϊκού ερεθισμού
  4. Κλινική διάκριση εντερικής απόφραξης από παραλυτικό ειλεό
5. Διαγνωστική προσέγγιση
  1. Εργαστηριακός έλεγχος: Βασικός και στοχευμένος ανάλογα με τις πιθανές διαγνώσεις
  2. Απεικονιστικός έλεγχος: ποιες απεικονιστικές μέθοδοι χρειάζονται ανάλογα με την πιθανή διάγνωση, με την εντόπιση και με τη χρονιότητα του άλγους
  3. Ενδοσκοπικός έλεγχος στο οξύ και χρόνιο κοιλιακό άλγος

ΑΣΚΙΤΗΣ

Εκπαιδευτικοί στόχοι: Οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν τα παρακάτω:

1. Πώς διαπιστώνεται από την κλινική εξέταση
2. Πώς διαφοροδιαγιγνώσκονται τα αίτια του με βάση το ιστορικό και την κλινική εξέταση
3. Τα εργαστηριακά ευρήματα που παρατηρούνται στις διάφορες νόσους που προκαλούν ασκίτη
4. Τα απεικονιστικά ευρήματα που παρατηρούνται στις διάφορες νόσους που προκαλούν ασκίτη
5. Τη χρησιμότητα του υπερηχογραφήματος κοιλίας για τη διάγνωσή του
6. Τον τρόπο παρακέντησης του ασκίτικου υγρού
7. Τις εργαστηριακές εξετάσεις με τις οποίες εξετάζεται το ασκίτικό υγρό
8. Τι θα πει διδρωματικός και τι εξιδρωματικός ασκίτης
9. Πώς διαφοροδιαγιγνώσκονται μεταξύ τους ο διδρωματικός από τον εξιδρωματικό ασκίτη
10. Ποιες νόσοι προκαλούν κάθε τύπο ασκίτη
11. Την ταξινόμηση του ασκίτη με βάση τη διαφορά λευκωματίνης ορού-ασκίτικου υγρού
12. Την παθοφυσιολογία του ασκίτη
13. Τις ιδιαιτερότητες του αιμορραγικού και του χυλώδους ασκίτη
14. Την αυτόματη βακτηριακή περιτονίτιδα και τη διαφορική της διάγνωση
15. Τη φυματιώδη περιτονίτιδα

ΟΞΕΙΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΑ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑ ΠΕΠΤΙΚΟΥ

1. Επιδημιολογία
2. Αίτια
3. Κλινική εικόνα
4. Γενικά μέτρα
5. Ενδείξεις ενδοσκόπησης
6. Ενδοσκοπικά ευρήματα
7. Ενδοσκοπικοί προγνωστικοί παράγοντες
8. Ενδοσκοπική θεραπεία
9. Φαρμακευτική Θεραπεία
10. Πορεία

ΪΚΤΕΡΟΣ

ΙΚΤΕΡΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

1. Ορισμός ικτέρου
2. Υπερχολερουθριναιμίες
3. Παραγωγή-μεταβολισμός χολερουθρίνης
4. Ανατομία χοληφόρων
5. Χολόσταση
6. Αίτια έμμεσης υπερχολερουθριναιμίας
7. Αίτια άμεσης υπερχολερουθριναιμίας
8. Αιμολυτικός ίκτερος
9. Αποφρακτικός ίκτερος
10. Ηπατοκυτταρικός ίκτερος

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΧΟΛΟΣΤΑΣΗΣ

1. Τι είναι βιοχημική, κλινική και παθολογοανατομική χολόσταση
2. Ταξινόμηση
3. Ποια είναι τα συστατικά της χολής
4. Εργαστηριακός και παρακλινικός έλεγχος
5. Διαφορική διάγνωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΑΡΘΡΙΤΙΔΑ, ΑΡΘΡΑΛΓΙΕΣ, ΜΥΑΛΓΙΕΣ, ΟΣΤΙΚΟ ΑΛΓΟΣ

1. Μυοσκελετικά ενοχλήματα: Ορισμοί και Εντόπιση Παθολογίας
  1. Ορισμοί: Οστικό άλγος, αρθραλγία-αρθρίτιδα, μυαλγίες-μυοπάθεια-μυοσίτιδα
  2. Βασική δομή της άρθρωσης: Αρθρικά και περιαρθρικά μόρια
  3. Βασική δομή του σκελετού: Αξονικός και περιφερικός σκελετός
  4. Κύριες εντοπίσεις: Αρθρικές και εξωαρθρικές δομές. Αξονικός και περιφερικός σκελετός
  5. Ευρήματα στην κλινική εξέταση που υποστηρίζουν αρθρική ή περιαρθρική προσβολή
  6. Παραδείγματα: Ώμος, ισχίο, γόνατο

2. Οστικό άλγος - Περιοχικά σύνδρομα πόνου
  1. Κύρια αίτια: Κάταγμα, άσηπτη νέκρωση, οστικό οίδημα/οστεοαρθρίτιδα, κακοήθεια, παρανεοπλασματικά σύνδρομα (υπερτροφική οστεοαρθροπάθεια), οστεομυελίτιδα, άσηπτη οστεΐτιδα, νόσος Paget
  2. Χαρακτήρες του άλγους, ανησυχητικά σημεία (red flags) για λοίμωξη, κακοήθεια ή φλεγμονή
  3. Συχνότερα ευρήματα στην κλινική εξέταση
  4. Βασικός παρακλινικός έλεγχος
  5. Διαφορική διάγνωση
  6. Περιοχικά σύνδρομα πόνου: αυχεναλγία, ωμαλγία, θωρακαλγία/ραχιαλγία, οσφυαλγία, γοναλγία, αλγοδυστροφία

3. Αρθραλγία - Αρθρίτιδα
  1. Κυρίες κατηγορίες αρθρίτιδας: Εκφυλιστική, φλεγμονώδης, μεταβολική, λοιμώδης
  2. Κύρια νοσήματα
  3. Κύρια συμπτώματα και ευρήματα
  4. Βασικός παρακλινικός έλεγχος-εξέταση αρθρικού υγρού
  5. Εργαστηριακά ευρήματα φλεγμονής και βασικός ανοσολογικός έλεγχος
  6. Διαφορική διάγνωση

4. Σύνδρομο διάχυτου άλγους - Ινομυαλγία
  1. Αιτιοπαθογένεια
  2. Κύρια συμπτώματα - Ευρήματα στην κλινική εξέταση
  3. Βασικός παρακλινικός έλεγχος
  4. Διάγνωση - Διαφορική διάγνωση
  5. Σχέση με κατάθλιψη

5. Μυαλγίες - μυοπάθεια - μυοσίτιδα
  1. Κύρια αίτια
  2. Κύρια συμπτώματα και ευρήματα στην κλινική εξέταση
  3. Βασικός παρακλινικός έλεγχος

4. Διαφορική διάγνωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΛΥΤΕΣ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΥΔΑΤΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΛΥΤΩΝ

1. Ρύθμιση Εξωτερικού Όγκου αίματος
  1. Κατανομή ύδατος
  2. Έννοια δραστικού όγκου αίματος
  3. Ρυθμιστικοί μηχανισμοί (συμπαθητικό σύστημα, σύστημα ρενίνης – αγγειοτασίνης –αλδοστερόνης, αντιδιουρητική ορμόνη)
  4. Συμπύκνωση-αραίωση ούρων
  5. Διουρητικά
2. Δυσνατρίαμια
  1. Το νάτριο ως κύριος ρυθμιστής της ωσμωτικότητας και τονικότητας
  2. Ταξινόμηση υπο/υπέρ- νατρίαμιας ανάλογα με τον εξωκυττάριο όγκο
  3. Νεφρική ρύθμιση αποβολής νατρίου+ύδατος
  4. Κλινικές εκδηλώσεις και αντιμετώπιση των δυσνατρίαμιών
3. Διαταραχές του μεταβολισμού του Καλίου
  1. Φυσιολογία και κατανομή του Καλίου
  2. Αίτια και ταξινόμηση υπο-/υπερ- καλιαμίας
  3. Κλινικές εκδηλώσεις και αντιμετώπιση υπο-/υπερ- καλιαμίας
4. Διαταραχές του μεταβολισμού ασβεστίου, φωσφόρου, μαγνησίου
  1. Ομοιοστατικοί μηχανισμοί στη ρύθμιση ασβεστίου
  2. Φυσιολογικές λειτουργίες που συμμετέχει το Ca, κλινικές εκδηλώσεις υπο-/υπερ- ασβεστιαμίας
  3. Αίτια και αντιμετώπιση υπο-/υπερ- ασβεστιαμίας
  4. Ομοιοστασία φωσφόρου
  5. Αίτια και αντιμετώπιση υπο-/υπερ- φωσφαταιμικών συνδρόμων
  6. Αίτια και αντιμετώπιση υπο-/υπερ- μαγνησιαμίας, κλινική εικόνα

ΧΡΟΝΙΑ ΝΕΦΡΙΚΗ ΝΟΣΟΣ

Εκπαιδευτικοί στόχοι

1. Παθοφυσιολογικοί μηχανισμοί - εξέλιξη νεφρικής δυσλειτουργίας - παράγοντες κινδύνου
2. Καρδιαγγειακές επιπλοκές
3. Διαταραχή μεταβολισμού σιδήρου - νεφρική αναιμία
4. Νεφρική οστεοδυστροφία
5. Αρχές αντιμετώπισης με αιμοκάθαρση, περιτοναϊκή κάθαρση και μεταμόσχευση

ΟΞΕΙΑ ΝΕΦΡΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

Εκπαιδευτικοί στόχοι

1. Αιτιολογία – Ταξινόμηση - Παθοφυσιολογικοί μηχανισμοί
  1. Προνεφρική ONB (χαμηλού δραστικού όγκου αίματος)
  2. Νεφρική ONB (οξεία σωληναριακή νέκρωση - διάμεση νεφρίτιδα - σπειραματονεφρίτιδα)
  3. Μετανεφρική ONB (απόφραξη αποχετευτικού συστήματος)
2. Αντιμετώπιση ONB
  1. Προφύλαξη
  2. Συντηρητική αντιμετώπιση
  3. Εξωσωματική κάθαρση
  4. Πρόγνωση
3. Ηπατονεφρικό Σύνδρομο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΚΑΡΔΙΑΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμός
  2. Παθοφυσιολογία της καρδιακής ανεπάρκειας
2. Αιτιολογία
  1. Συστολική δυσλειτουργία
  2. Διαστολική δυσλειτουργία
  3. Καταστάσεις υψηλής παροχής
  4. Πνευμονικής αιτιολογίας καρδιακή ανεπάρκεια
3. Κλινική εικόνα
  1. Συμπτώματα και σημεία ανάλογα με την εντόπιση (ανεπάρκεια αριστερής, δεξιάς κοιλίας και συμφορητική καρδιακή ανεπάρκεια)
  2. Οξύ πνευμονικό οίδημα
    - i. Παράγοντες που μπορούν να πυροδοτήσουν οξύ πνευμονικό οίδημα
  3. Στάδια καρδιακής ανεπάρκειας
4. Διάγνωση
  1. ΗΚΓ
  2. Α/α θώρακος
  3. Υπερηχοκαρδιογράφημα
  4. Βιοχημικοί δείκτες καρδιακής ανεπάρκειας
  5. Διαφορική διάγνωση

ΔΥΣΠΝΟΙΑ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμός: Επισήμανση της υποκειμενικότητας του συμπτώματος
  2. Αντικειμενική αξιολόγηση της δύσπνοιας: Αύξηση συχνότητας ή βάθους αναπνοών, χρήση επικουρικών μυών
  3. Ερμηνεία συναφών όρων: Ταχύπνοια, Ορθόπνοια, Υπέρπνοια, Πλατύπνοια
  4. Παθοφυσιολογία του αισθήματος της δύσπνοιας
2. Αιτιολογία
  1. Αιτιολογία με βάση την παθοφυσιολογία
  2. Δύσπνοια ηρεμίας vs. προσπαθείας
  3. Ειδικές μορφές δύσπνοιας: Παροξυσμική νυκτερινή δύσπνοια, ορθόπνοια
  4. Παθολογικοί τύποι αναπνοής
    - i. Cheyne-Stokes
    - ii. Kussmaul
3. Στοιχεία από το ιστορικό
  1. Οξεία vs. χρόνια vs. παροξυσμική δύσπνοια
  2. Ποιοτική περιγραφή του συμπτώματος της δύσπνοιας
  3. Εκλυτικοί ή ανακουφιστικοί παράγοντες
  4. Συνοδά ενοχλήματα
  5. Αναζήτηση υποκειμένων νοσημάτων
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση
  1. Γενική εικόνα το ασθενούς
  2. Ζωτικά σημεία
  3. Εξέταση του αναπνευστικού
  4. Εξέταση του κυκλοφορικού
  5. Εξέταση άλλων συστημάτων
5. Εργαστηριακός έλεγχος
  1. Γενικός εργαστηριακός έλεγχος σε ασθενή με δύσπνοια
  2. Ειδικές εργαστηριακές εξετάσεις
    - i. Αέρια αίματος
    - ii. Καρδιακοί βιοχημικοί δείκτες
6. Απεικονιστικός έλεγχος
  1. α/α θώρακος σε ασθενή με δύσπνοια
  2. CT θώρακος: ενδείξεις
7. Ειδικές διαγνωστικές εξετάσεις
  1. Λειτουργικές δοκιμασίες πνευμόνων
  2. Βρογχοσκόπηση

ΤΑΧΥΚΑΡΔΙΑ, ΟΙΔΗΜΑΤΑ, ΚΥΑΝΩΣΗ

ΤΑΧΥΚΑΡΔΙΑ – ΑΙΣΘΗΜΑ ΠΑΛΜΩΝ

1. Ορισμός ταχυκαρδίας
2. Αιτιολογία ταχυκαρδίας
  1. Καλοήγη αιτία ταχυκαρδίας
  2. Καρδιακά αίτια ταχυκαρδίας
  3. Συστηματικά νοσήματα με ταχυκαρδία
3. Στοιχεία που πρέπει να αναζητηθούν από το ιστορικό
4. Στοιχεία α που πρέπει να αναζητηθούν από την κλινική εξέταση
5. Διαγνωστικός έλεγχος
  1. Βασικός εργαστηριακός έλεγχος: τι πρέπει να περιλαμβάνει
  2. Ηλεκτροκαρδιογράφημα
  3. Ειδικός διαγνωστικός έλεγχος
    - i. Υπερηχογράφημα καρδιάς: ενδείξεις
    - ii. 24ωρη καταγραφή ΗΚΓ: ενδείξεις
    - iii. Ηλεκτροφυσιολογικός έλεγχος: ενδείξεις
    - iv. Ειδικός εργαστηριακός έλεγχος πχ έλεγχος ορμονών θυρεοειδούς κλπ

ΟΙΔΗΜΑΤΑ

1. Μηχανισμοί δημιουργίας οιδήματος
2. Αιτιολογία οιδημάτων
3. Στοιχεία από το ιστορικό
  1. Χρόνιο vs οξύ οίδημα
  2. Συνοδά συμπτώματα
  3. Υποκείμενα νοσήματα
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση
  1. Τοπικό vs Γενικευμένο οίδημα
  2. Χαρακτηριστικά του οιδήματος: Εντύπωμα, σύσταση, θερμότητα, διαταραχές δέρματος
5. Ενδείξεις ειδικού διαγνωστικού ελέγχου πχ υπερηχογράφημα φλεβών κλπ

ΚΥΑΝΩΣΗ

1. Ορισμός κυάνωσης
2. Βασική παθοφυσιολογία της κυάνωσης
3. Αιτιολογία κυάνωσης
  1. Κεντρικού vs περιφερικού τύπου

ΚΑΤΑΠΛΗΞΙΑ

Εκπαιδευτικοί στόχοι: Οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν τα παρακάτω:

1. Ορισμός της καταπληξίας
2. Αιτιοπαθογένεια - μορφές καταπληξίας (καρδιογενής, σηπτική, υποογκαιμική, αναφυλακτικό shock, τοξική καταπληξία, νευρογενής, αντίδραση σε φάρμακα, επινεφριδιακή ανεπάρκεια, κ.α.)
3. Ποια η σημασία του ιστορικού και ποια τα ευρήματα από την αντικειμενική εξέταση για τη διάγνωση της ύπαρξης και της μορφής της καταπληξίας;
4. Ποιες εργαστηριακές εξετάσεις θα βοηθήσουν στη διάγνωση της ύπαρξης και της μορφής της καταπληξίας;
5. Ποια είναι τα μέτρα αντιμετώπισης της καταπληξίας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΕΝΔΟΚΡΙΝΕΙΣ ΑΔΕΝΕΣ – ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΣ

ΥΠΕΡΓΛΥΚΑΙΜΙΚΑ – ΥΠΟΓΛΥΚΑΙΜΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

1. Γενικές αρχές ομοιοστασίας της γλυκόζης

- A. Ινσουλίνη και ανταγωνιστικές ορμόνες της ινσουλίνης
- B. Ηπατική παραγωγή της γλυκόζης (γλυκονεογένεση – γλυκογονόλυση)
- Γ. Περιφερική κατανάλωση της γλυκόζης

2. Χρόνιες υπεργλυκαιμικές καταστάσεις (σακχαρώδης διαβήτης)

- A. Ταξινόμηση (τύπος 1 και 2, LADA, σακχαρώδης διαβήτης κύησης, MODY, δευτεροπαθής σακχαρώδης διαβήτης)
- B. Αιτιοπαθογένεια
- Γ. Συμπτώματα
- Δ. Διάγνωση (αυτοαντισώματα, γλυκόζη νηστείας-καμπύλη γλυκόζης, γλυκοζυλιωμένη αιμοσφαιρίνη, δοκιμασία C-πεπτιδίου)
- E. Παρακολούθηση (ο ρόλος της HbA1c και των λοιπών εργαστηριακών εξετάσεων για την παρακολούθηση της ρύθμισης και την πρόληψη των επιπλοκών)

ΣΤ. Επιπλοκές:

1. Οξείες

- 1. 1 Υπογλυκαιμία (αίτια, παθοφυσιολογία, θεραπευτική αντιμετώπιση)
- 1. 2 Διαβητική κετοξέωση, υπερωσμωτικό μη κετωτικό κώμα (αίτια, παθοφυσιολογία, πρόδρομα συμπτώματα, κλινική εικόνα, διαγνωστικά κριτήρια, εργαστηριακά ευρήματα, βασικές αρχές θεραπείας, παρακολούθηση επιπέδων γλυκόζης πλάσματος/pH, ισοζυγίου υγρών –ηλεκτρολυτών – ωσμωτικότητας αίματος, επιπλοκές)
- 1. 3 Γαλακτική οξέωση (αίτια, παθοφυσιολογία, βασικές αρχές θεραπευτικής αντιμετώπισης)

2. Χρόνιες

- 2.1 Μικροαγγειακές (αμφιβληστροειδοπάθεια, νεφροπάθεια, νευροπάθεια)
- 2.2 Μακροαγγειακές (στεφανιαία νόσος, αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, περιφερική αποφρακτική αρτηριοπάθεια)

3. Υπογλυκαιμικά σύνδρομα

- A. Ορισμός της υπογλυκαιμίας
- B. Ταξινόμηση της υπογλυκαιμίας (σοβαρή, συμπτωματική, ασυμπτωματική, ψευδο-υπογλυκαιμία)
- Γ. Κλινικές εκδηλώσεις (αδρενεργικές, γλυκοπενικές)
- Δ. Κατάταξη της υπογλυκαιμίας (νηστείας, μεταγευματική)
- E. Αίτια υπογλυκαιμίας νηστείας - μεταγευματικής

- ΣΤ. Φάρμακα και υπογλυκαιμία
- Ζ. Άσκηση και υπογλυκαιμία
- Η. Διάγνωση της υπογλυκαιμίας (ιστορικό, φάρμακα, δοκιμασία νηστείας, καμπύλη γλυκόζης, μέτρηση C-πεπτιδίου, απεικονιστικές μέθοδοι)
- Θ. Επιπτώσεις της υπογλυκαιμίας στο καρδιαγγειακό σύστημα
- Ι. Αντιμετώπιση της υπογλυκαιμίας
  1. Σε ασθενή που επικοινωνεί
  2. Σε ασθενή σε κώμα

ΜΕΤΑΒΟΛΙΚΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ – ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ - ΔΥΣΛΙΠΙΔΑΙΜΙΕΣ

1. Μεταβολικό Σύνδρομο (ΜΣ)
  - Α. Ορισμός - επιδημιολογία του ΜΣ
  - Β. Αιτιοπαθογένεια του ΜΣ
  - Γ. Κριτήρια για τη διάγνωση του ΜΣ
  - Δ. Κλινική εικόνα του ΜΣ

2. Παχυσαρκία
  - Α. Ορισμός - επιδημιολογία της παχυσαρκίας
  - Β. Αιτιολογία της παχυσαρκίας
  - Γ. Πώς υπολογίζεται ο Δείκτης Μάζας Σώματος (ΔΜΣ);
  - Δ. Κατηγοριοποίηση του βαθμού παχυσαρκίας ανάλογα με τον ΔΜΣ και την περιφέρεια μέσης
  - Ε. Με ποιες παθολογικές καταστάσεις συνδέεται η παχυσαρκία;

3. Δυσλιπιδαιμίες
  - Α. Τι είναι τα λιπίδια
  - Β. Τι είναι και ποιες είναι οι λιποπρωτεΐνες
  - Γ. Ποια είναι τα κύρια λιπίδια που μετράμε στην κλινική πράξη και ποιες είναι οι επιθυμητές τιμές τους;
  - Δ. Ταξινόμηση δυσλιπιδαιμιών (πρωτοπαθείς – δευτεροπαθείς)
  - Ε. Κλινικές εκδηλώσεις δυσλιπιδαιμιών (αθηροσκλήρωση, παγκρεατίτιδα, ξανθώματα, ξανθελάσματα)

ΆΛΛΕΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

1. Υπερθυρεοειδισμός – Υποθυρεοειδισμός (αίτια, κλινική εικόνα, εργαστηριακή διερεύνηση)
2. Άποιος διαβήτης – Σύνδρομο απρόσφορης έκκρισης αντι-διουρητικής ορμόνης (αίτια, κλινικά χαρακτηριστικά, εργαστηριακή διερεύνηση)
3. Σύνδρομο Cushing – Νόσος Addison (αίτια, κλινικά χαρακτηριστικά, εργαστηριακή διερεύνηση)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ

ΠΥΡΕΤΟΣ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμός πυρετού αγνώστου αιτιολογίας: κλασικός και τροποποιημένος
    - i. Υπο-ομάδες πυρετού αγνώστου αιτιολογίας: νοσοκομειακός, ουδετεροπενικός, HIV
2. Αίτια πυρετού αγνώστου αιτιολογίας
  1. Αίτια ανά νοσολογική ομάδα (λοιμώξεις, νεοπλάσματα, ανοσολογικής αρχής και διάφορα νοσήματα)
    - i. Συχνότερα αίτια ανά νοσολογική ομάδα
  2. Γεωγραφικές διαφορές στην αιτιολογία
  3. Συχνότερα αίτια ανά ηλικία ασθενούς
3. Διαγνωστική προσέγγιση
  1. Δομημένη προσέγγιση σε ασθενείς με Πυρετό Αγνώστου Αιτιολογίας
    - i. Πιθανά διαγνωστικά στοιχεία (Potential diagnostic clues)
  2. Στοιχεία που θα πρέπει να αναζητηθούν από το ιστορικό
  3. Ευρήματα που θα πρέπει να αναζητηθούν από την κλινική εξέταση
  4. Εργαστηριακός έλεγχος
    - i. Βασικός εργαστηριακός έλεγχος σε ασθενείς με Πυρετό Αγνώστου Αιτιολογίας
    - ii. Δερμοαντίδραση φυματίνης
  5. Απεικονιστικός έλεγχος: Διαγνωστική αξία απλών ακτινογραφιών, υπερηχογραφικού ελέγχου, αξονικής τομογραφίας, σπινθηρογραφημάτων
  6. Ειδικός έλεγχος
4. Πρόγνωση
  1. Πορεία ασθενών που παραμένουν χωρίς διάγνωση

ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΣΕ ΑΝΟΣΟΚΑΤΑΣΤΑΛΜΕΝΟΥΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμός ανοσοκαταστολής
  2. Ταξινόμηση των ανοσοκατασταλμένων ασθενών ανάλογα με το είδος του ανοσιακού ελλείμματος (διαταραχή χυμικής, κυτταρικής ανοσίας, ουδετεροπενία, διαταραχές συμπληρώματος, διαταραχές φαγοκυττάρωσης, μεικτές διαταραχές, σακχαρώδης διαβήτης, χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, κίρρωση ήπατος)
2. Αιτιολογία
  1. Είδη παθογόνων στα οποία οι ανοσοκατασταλμένοι είναι ευάλωτοι ανάλογα με το είδος της ανοσοκαταστολής
3. Κλινικά χαρακτηριστικά
  1. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των λοιμώξεων στον ασθενή με ανοσοκαταστολή (π.χ. ικανότητα πυρετικής αντίδρασης, τροποποιημένες κλινικές εικόνες, διαφορετική φυσική πορεία και πρόγνωση, διαγνωστική προσέγγιση)
  2. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ευκαιριακών λοιμώξεων σε ανοσοκατασταλμένους ασθενείς (εποπτική περιγραφή με εικόνες χαρακτηριστικές της κλινικής εικόνας ή των απεικονιστικών ευρημάτων)
    - i. Συστηματικές μυκητιάσεις στον ουδετεροπενικό ασθενή
    - ii. Ουδετεροπενική κολίτιδα
    - iii. Καντιντιασική στοματίτιδα και οισοφαγίτιδα
    - iv. Πνευμονία από πνευμονοκύστη
    - v. Αμφιβληστροειδίτιδα, πνευμονίτιδα, οισοφαγίτιδα, κολίτιδα από CMV
    - vi. Κρυπτοκοκκική μηνιγγίτιδα
    - vii. Τοξοπλασμική εγκεφαλίτιδα
    - viii. Λοίμωξη από άτυπα μυκοβακτηρίδια
    - ix. Νοκαρδίωση σε ασθενή που λαμβάνει κορτικοειδή
    - x. Κεραυνοβόλος σήψη σε σπληνεκτομή
    - xi. Μουκορμύκωση σε ΣΔ
    - xii. Φυματίωση σε ασθενή που λαμβάνει βιολογικό παράγοντα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Εκπαιδευτικοί στόχοι: Οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν τα παρακάτω:

1. Ορισμός αιμορραγικής διάθεσης
2. Αιτιοπαθογένεια (ελάττωση ή δυσλειτουργία αιμοπεταλίων, ανεπάρκεια παραγόντων πήξης, διαταραχή των αγγείων)
3. Κλινική εικόνα αιμορραγικής διάθεσης - Διαφορές στις αιμορραγικές εκδηλώσεις μεταξύ διαταραχών των παραγόντων πήξης και διαταραχών των αιμοπεταλίων
4. Ποιες εργαστηριακές εξετάσεις θα βοηθήσουν στη διάγνωση και στη διαφορική διάγνωση των αιτίων της αιμορραγίας
5. Ποιες είναι οι κυριότερες αιτίες θρομβοπενίας
6. Πού οφείλεται η ιδιοπαθής θρομβοπενική πορφύρα (ITP); Με τι τρόπο εμφανίζεται;
7. Ποιες παθολογικές καταστάσεις συνδέονται με διάχυτη ενδαγγειακή πήξη (ΔΕΠ); Με ποιο τρόπο εκδηλώνεται η ΔΕΠ;
8. Ποιες είναι οι θρομβωτικές μικροαγγειοπάθειες (θρομβωτική θρομβοπενική πορφύρα – ουραιμικό αιμολυτικό σύνδρομο) και πώς εκδηλώνονται;
9. Τι είναι η θρομβοπενία από ηπαρίνη (HIT) και πώς εκδηλώνεται;
10. Ποιες είναι οι κληρονομικές ανεπάρκειες των παραγόντων πήξης;
11. Πού οφείλεται η αιμορροφιλία Α και πώς εμφανίζεται;
12. Ποιες παθολογικές καταστάσεις μπορούν να δημιουργήσουν επίκτητες ανεπάρκειες παραγόντων πήξης;

ΣΠΛΗΝΟΜΕΓΑΛΙΑ, ΛΕΜΦΑΔΕΝΟΠΑΘΕΙΑ

Εκπαιδευτικοί στόχοι: Οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν τα παρακάτω:

1. Σπληνομεγαλία
  - a. Ποιες είναι οι αιτίες σπληνομεγαλίας χωρίς λεμφαδενοπάθεια;
  - b. Ποιες είναι οι αιτίες σπληνομεγαλίας ανάλογα με το μέγεθος του σπλήνα;
2. Λεμφαδενοπάθεια
  - a. Ποια χαρακτηριστικά των λεμφαδένων (επώδυνοι/μέγεθος) αξιολογούμε για τη διαφορική διάγνωση λεμφαδενοπάθειας;
  - b. Ποιες είναι οι κυριότερες αιτίες λεμφαδενοπάθειας ανάλογα με τη θέση εντοπισμένης λεμφαδενοπάθειας;
  - c. Ποιες είναι οι αιτίες γενικευμένης λεμφαδενοπάθειας (με ή χωρίς σπληνομεγαλία);

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ορισμοί και μορφές διαταραχών επιπέδου συνείδησης
    - i. Κώμα, υπνηλία, εμβροντησία, κλπ
  2. Κλίμακα κώματος Γλασκώβης
    - i. Ποιες παραμέτρους περιλαμβάνει;
    - ii. Αξιολόγηση κλίμακας κώματος Γλασκώβης
2. Αίτια διαταραχών επιπέδου συνείδησης
  1. Δομικά vs. διάχυτα/τοξικά/μεταβολικά αίτια
3. Στοιχεία από το ιστορικό
  1. Χρόνος έναρξης, πορεία, συνοδά συμπτώματα
  2. Λήψη φαρμάκων, τοξικών ουσιών
  3. Ψυχιατρικό ιστορικό
  4. Υποκείμενα νοσήματα, τραύμα
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση κατά συστήματα
  1. Ευρήματα από τη νευρολογική εξέταση: ειδικά ευρήματα που καθορίζουν το επίπεδο της βλάβης (στάση απεγκεφαλισμού, στάση αποφλοιώσης, αντανακλαστικά στελέχους, κλπ)
  2. Ευρήματα από την εξέταση των υπολοίπων συστημάτων
5. Διαγνωστικός έλεγχος σε ασθενή με διαταραχή επιπέδου συνείδησης
  1. Εργαστηριακός έλεγχος: Ποιες εξετάσεις πρέπει να περιλαμβάνονται σε όλους τους ασθενείς και ποιες πρέπει να γίνονται κατά περίπτωση
  2. Οσφυονωτιαία παρακέντηση
    - i. Ενδείξεις και αντενδείξεις οσφυονωτιαίας παρακέντησης
    - ii. Ποιες εξετάσεις πρέπει να περιλαμβάνονται σε όλους τους ασθενείς και ποιες πρέπει να γίνονται κατά περίπτωση
    - iii. Ερμηνεία του εργαστηριακού ελέγχου του ΕΝΥ
  3. Απεικονιστικός έλεγχος: Συνεισφορά της αξονικής τομογραφίας εγκεφάλου στη διάγνωση.
  4. Αλγόριθμος αντιμετώπισης και διάγνωσης διαταραχών επιπέδου συνειδήσεως

ΚΕΦΑΛΑΛΓΙΑ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Ταξινόμηση των κεφαλαλγιών
    - i. Πρωτοπαθείς και δευτεροπαθείς
  2. Παθοφυσιολογία πρωτοπαθών κεφαλαλγιών
2. Αιτιολογία κεφαλαλγίας
3. Στοιχεία από το ιστορικό:
  1. Χαρακτήρες της κεφαλαλγίας
  2. Σημαντικά συνοδά συμπτώματα
  3. Τυπικά χαρακτηριστικά των συχνών συνδρόμων πρωτοπαθούς κεφαλαλγίας: ημικρανία, αθροιστική κεφαλαλγία, κεφαλαλγία εκ τάσεως
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση:
  1. Στοιχεία από το ιστορικό και ευρήματα από την κλινική εξέταση που υποδηλώνουν σοβαρή υποκείμενη παθολογία (Danger signs ή red flags)
  2. Διαγνωστικό εργαλείο κεφαλαλγίας/ ημικρανίας (American Academy of Neurology)
5. Διαγνωστικός έλεγχος
  1. Ενδείξεις απεικονιστικού ελέγχου κρανίου
  2. Ενδείξεις οσφυονωτιαίας παρακέντησης
    - i. Ποιες εξετάσεις πρέπει να γίνουν στο ENY
    - ii. Ερμηνεία του εργαστηριακού ελέγχου του ENY
  3. Γενικός εργαστηριακός έλεγχος: ποιες εξετάσεις μπορεί να είναι χρήσιμες σε ασθενείς με κεφαλαλγία.

ΖΑΛΗ ΚΑΙ ΙΛΙΓΓΟΣ

1. Γενικά στοιχεία
  1. Κλινικά σύνδρομα που περιγράφονται από τους ασθενείς σαν «ζάλη»: ίλιγγος, αστάθεια, προλιποθυμία (προσυγκοπή)
2. Αιτιολογία ανά κλινικό σύνδρομο
3. Στοιχεία από το ιστορικό:
  1. Ποια στοιχεία πρέπει να αναζητηθούν για να διακριθεί ο ίλιγγος από τα άλλα σύνδρομα ζάλης
  2. Συνοδά συμπτώματα με διαγνωστική αξία για την αιτιολογία
4. Στοιχεία από την κλινική εξέταση:
  1. Κλινικά σημεία που μπορεί να καθορίσουν από ποιο κλινικό σύνδρομο ζάλης πάσχει ο ασθενής.
  2. Διάκριση ίλιγγου περιφερικής από ίλιγγο κεντρικής αιτιολογίας με βάση την κλινική εξέταση
  3. Νυσταγμός: περιγραφή, σημασία
  4. Ειδικές κλινικές δοκιμασίες (ορθοστατικές αλλαγές, δοκιμασία Dix-Hallpike, μάλαξη καρωτιδικού βολβού)
5. Διαγνωστικός έλεγχος
  1. Εργαστηριακός έλεγχος:
    - i. Τι πρέπει να περιλαμβάνει ο βασικός εργαστηριακός έλεγχος
    - ii. Ειδικές εργαστηριακές εξετάσεις που μπορεί να βοηθήσουν στη διάγνωση της ζάλης
  2. Απεικονιστικός έλεγχος:
    - i. Ποιες εξετάσεις πρέπει να γίνονται ανάλογα με το κλινικό σύνδρομο ζάλης
    - ii. Ενδείξεις απεικονιστικού ελέγχου εγκεφάλου
  3. Ειδικός έλεγχος: πότε πρέπει να γίνονται ειδικές εξετάσεις όπως π.χ. μελέτη ΗΚΓ Holter, νυσταγμογράφημα, ηλεκτροεγκεφαλογράφημα, tilt-table testing, κλπ